Poštnina plačana v gotovini. Izhaja vsak teden. Posamezna številka stane 1 Din.

St. 24. V Ljubljani, dne 13. junija 1924. Leto II

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrtletno Din 7.

NRS v Sloveniji

Začetek in razvoj Narodne radikalne stranke med Slovenci je z ozirom na naše precej razvito politično življenje in s posebnim ozirom na politično mentaliteto slovenske večine nenavaden in zgodovinsko važen.

Do nastopa NRS so nastajale pri nas nove stranke le potom diferencijacije. Posamezne skupine pristašev te ali one stranke so se iz nezadovoljstva z voditelji in strankino politiko osamosvojile in so pričele uveljavljati svoja stremljenja proti rodni stranki. To »osamosvojevanje« je šlo tako daleč, da so se pojavljali že neznatni drobci kot samostojne stranke, kar je moralo logično dovesti do razkrajanja. Naravno, da vse te večje in manjše skupine niso mogle imeti nobenih uspehov v političnem življenju.

Popolnoma drugače je z NRS v Sloveniji. Radikalna stranka se ni odcepila od nobene stranke, ker ni bilo med Slovenci nobene s takim programom. NRS je samonikla velika stranka, ki se je med Srbi tekom pol stoletja izvrstno obnesla in je neizmerno koristila narodu in državi.

Zato je popolnoma naravno, da so med člani NRS v Sloveniji pristaši vseh bivših in še sedaj obstoječih strank. Zato je nespametno in otročje očitanje našim pristašem presedlanje, neznačajnost in kar je podobnih besed v našem političnem besednjaku. Saj ti ljudje niso mogli biti naši pristaši, dokler niso poznali stranke in še manj njenega programa.

Dejstvo, da je že prvi nastop NRS našel v našem ljudstvu močen odmev, je zelo značilno in dokazuje, da naše ljudstvo ni zadovoljno z obstoječimi strankami. Prevdarni in razsodni ljudje so uvideli, da so jih te stranke vodile za nos in da obstojajo takozvane slovenske stranke — ne izvzemši demokratov — samo radi koristi svojih voditeljev. Ljudstvo, ki jim je ob volitvah poverilo svoje zaupanje, pa je ostalo praznih rok in praznih želodcev.

V začetku je nasprotno časopisje — v prvi vrsti »Jutro«, ki še sedaj ne more pozabiti svojega sovraštva do narodnih radikalov — skušalo onemogočiti NRS na vse mogoče in nemogoče načine, toda kljub vsem oviram so javljali svoj pristop v radikalno stranko nekdanji odlični somišljeniki drugih strank in so nastopali javno, čeprav so vedeli, da bo te pogrelo živce njihovih nekdanjih »prijateljev«. Ko so naši nasprotniki čutili na lastni koži, da jih zapuščajo njihovi najboljši somišljeniki, so se zbali in pričeli trositi najrazličnejše laži o naši stranki. Toda vse je bilo zaman. Število narodnih radikalov v Sloveniji se je večalo in danes ni večjega kraja, kjer bi ne bilo radikalne organizacije, ali vsaj pristašev. Pri lanskih volitvah v narodno skupščino je dobila NRS v Sloveniji 3500 glasov, kar je z ozirom na dejstvo, da ni bilo šest tednov pred volitvami v Sloveniji takorekoč nobenih radikalov, naravnost nepričakovan uspeh. Kdo je žel istočasno ob setvi?

Vse to je najboljši dokaz, kako potrebna je bila NRS v Sloveniji. Ako je doživela pred lanskimi volitvami že v dobrem mesecu tak razmah, ako se bo tako lepo razvijala, kakor se razvija v zadnjem času, bo brezdvomno že v par letih nadkrilila vse takozvane slovenske stranke po številu svojih članov. Kričanje in natolcevanje nasprotnikov le dokazuje, da mi jahamo in da jih je strah.

Tega ne more in ne sme spremeniti nobena začasna koalicija, ki je v danih razmerah potrebna v višjem državnem interesu. Popolnoma odobravamo stališče naših članov, da ne sme niti najmanj trpeti radikalna misel v Sloveniji vsled začasne koalicije z onimi, ki so bili do včeraj javno in tajno največji nasprotniki radikalne stranke in državne politike kakor jo zastopa NRS. Slovenski radikali smo in hočemo biti sestaven del velike Narodne radikalne stranke in kot taki s posebnim ozirom na razmerje med Slovenci in državo ne moremo podpirati v nobenem slučaju nobene oportunistične politike nasprotnikov narodnega radikalizma. Za državo vse, za rehabilitacijo naših nasprotnikov — nič! Kajti kdor ni z nami, je proti nam! Naši člani naj ne pozabijo proglasa bivšega Akcijskega odbora NRS za Slovenijo, ki je izjavil: »Ne klonite, radikali Slovenije, temveč kvišku srca! Možje, ki ste kljub napadom drugih strank in kljub terorju, zlasti demokratske stranke vzdržali svoje prepričanje, Vi ste seme, iz katerega vzklije mogočno radikalno drevo ter razprostre svoje veje širom cele Slovenije.«

Za vse ostale patriote, ki še niso člani NRS, pa veljajo besede: »Čemu je treba nam Slovencem šele Pribičevića in njegove družbe, da nas ona dovede v varen zaton NRS, ko to lahko opravimo krajše in bolje: da se kar brez ovinkov zatečemo v okrilje NRS v Sloveniji, ki bo z ostalo NRS tvorila ono veliko državno stranko, brez katere je nemogoča državna politika v naši edinstveni državi.«

Vsi patrioti v NRS!

Vsem okrožnim odborom NRS

Dragi prijatelj!

Velika borba, ki jo je pričela Narodna radikalna stranka v obrambo narodnih pridobitev, doseženih v zadnjih velikih vojnah, a v prvi vrsti v obrambo državnega in narodnega edinstva — ji nalaga dolžnost, da dočaka to borbo in da v njej vztraja popolnoma organizirana in zbrana. Zato Vas prosim, da najdalje do 1. julija t. l. pristopite v svojem volilnem okrožju k reorganizaciji stranke (krajevnih, srezkih in okrožnih odborov), kolikor ta reorganizacija že ni izvedena v smislu naredbe glavnega odbora od 26. maja 1923, objavljene v strankinem organu »Samouprava«.

Da se prepreči vsak nesporazum, se Vam sporoča, da se imajo srezki odbori konstituirati na teritoriju upravnih srezov, okrožni odbori pa na teritoriju volilnih okrožnih edinic.

Končno se Vam sporoča, da je s sklepom glavnega odbora od 31. minulega meseca ustanovljen izvršni odbor glavnega odbora Narodne radikalne stranke, ki pod predsedstvom g. Lj. Jovanoviča, predsednika narodne skupščine, uraduje dnevno v prostorih radikalnega poslanskega kluba v narodni skupščini in vodi vse strankarske posle glede reorganizacije naše stranke in mobiliziranja njenih sil za eventualne bodoče volitve. Ta odbor tvorijo poleg g. Jovanoviča še gg. dr. Velizar S. Janković in dr. Lazar Marković, ministra na razpoloženju; dr. Dušan Grgin, dr. Momčilo Ivković in Boža Maksimović, narodni poslanci.

Polagajoč Vam na srce vse sklepe glavnega odbora Narodne radikalne stranke, sprejete na seji od 31. m. m., Vas prosim, da obvestite po končanem poslu glavni odbor o izvedeni organizaciji v gori navedenem roku in eventualno o številčni moči naših prijateljev v Vašem okrožju in da sprejmete moje prijateljske pozdrave.

Beograd, 1. junija 1924.

Nikola P. Pašić.

K proglasu SLS

»Samouprava« piše:

Proglas Slovenske ljudske stranke je osvetlil prave cilje opozicijonalnega bloka. Nikdar se ni tako brezobzirno demantirala ona neresnična trditev v izjavi, ki so jo podpisali Davidović, Korošec in Spaho v skupnem proglasu opozicijonalnega bloka, kakor je to storila Slovenska ljudska stranka s svojim posebnim proglasom, ki kaže, s kakšno neiskrenostjo in neresnostjo skuša g. Ljuba Davidović varati javno mnenje in vse mogoče činitelje v naši državi. V proglasu SLS pravijo gospodje klerikalci, da zahtevajo na prvem mestu garancij za razvoj svoje posebne nacijonalne individualnosti. Oni gredo še dalje in pravijo, da se niso združili in ujedinili s Srbi in Hrvati zato, ker tvorijo ž njimi isti narod, ampak da so to storili v prepričanju, da bo nova država bolje čuvala njihove posebne narodne pravice, nego je to storila Avstrija. Mislili so, da morejo dobiti to garancijo, ako dobijo Slovenci v okviru države največjo državnopravno samostojnost! To je s stališča državnega prava absurdum, ker se v okviru kake države ne more dobiti nobena, kaj šele največja državnopravna samostojnost. Možno je, da dobijo v zvezni državi zvezne državice izvestno omejeno samostojnost, toda to ni nobena samostojnost, temveč nekake delegacije za določene posle. Ne glede na to absurdnost hočemo oceniti to zahtevo samo v političnem oziru.

Očividno želi Koroščev klub ustvariti ono, kar je poskušal v novembru 1918. Toda Koroščev klub ni iskren, ker v Ženevi novembra 1918 ni bila proglašena nikaka in niti ne državnopravna samostojnost Slovenije, temveč se je nasprotno po čisto avstrijskem receptu ustvarila dvojna država: na eni strani Srbija, na drugi strani pa država Srbov, Hrvatov in Slovencev, formirana iz pokrajin bivše avstro-ogrske monarhije. V tej posebni državi ni bilo nobene besede o kaki državni samostojnosti Slovenije in ravno tako ne o priliki izjav 1. decembra 1918 v Beogradu, ko se je svečano proglasilo ujedinjenje našega naroda v kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Zato je popolnoma neresnično, da je temeljna misel teh aktov v Ženevi oziroma v Beogradu vsebovala čuvanje nacijonalne individualnosti slovenskega naroda! S takimi neresnicami ni dosedaj operirala še nobena politična skupina.

Puščamo na strani one dele proglasa, ki so tako grdi, da se gnusijo. Govorenje, da je naša ujedinjena kraljevina hotela odvzeti Slovencem njihovo narodno individualnost, da jih gospodarsko izkorišča in da nad njimi gospodari, je taka monstruznost, da mora pred zardeti od sramu vsak pošten Slovenec, katerih je hvala bogu zelo mnogo, toda v splošnem izven vrst klerikalne stranke. Poudariti pa hočemo dejstvo, ki se zdi v tem trenutku najvažnejše, a to je, da g. Korošec govori drugače, ko podpisuje proglas v imenu opozicijonalnega bloka in drugače, ko izdaja manifest v imenu klerikalne stranke. V tej neiskrenosti in v tej razliki med obema proglasoma se vidi najbolje neiskrena namera voditeljev opozicijonalnega bloka. Oni hočejo varati narod in se mu predstavljajo kot čuvarji narodnega in državnega edinstva v resnici pa zavedno delajo na to, da se država razcepi in oslabi, kakor dokazuje proglas namenjen slovenskim volilcem. Gospodje bi morali pač malo razmisliti o tem, da morejo taki proglasi izzvati reakcijo pri drugih delih naroda in da tako oškodujejo najvitalnejše interese narodnega edinstva.

Kljub žalostnemu dejstvu, da je stranka, ki je dobila veliko večino v Sloveniji, tako odkrito in nesramno napadla državno in narodno edinstvo v nasprotju s svojimi dosedanjimi poskusi, da se predstavi kot zagovornica edinstva, mislimo, da ta proglas in ta akcija klerikalcev ne bo omajala vere slovenskega dela našega naroda v resnično edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev ter v vitalno in zgodovinsko dolžnost, da mora naš ujedinjeni narod ostati kompakten v svoji nacijonalni državi in da se ne more razdeliti z nobenimi lažnjivimi pripovedkami o posebni nacijonalni individualnosti Slovencev. Slovenci kot naši najzapadnejši bratje, ki so najbolj ogroženi od Nemcev in Italijanov, so srečni, ker imajo sigurno podporo svojih bratov Hrvatov in Srbov v obrambi svoje narodne posesti. In ako sme kljub temu dejstvu velika stranka, kateri se je posrečilo zapeljati mase slovenskega plemena, tako jasno propagirati očividen separatizem potem je to greh, za katerega niso dovolj ostri nobeni državni zakoni in katerega bo kaznoval narod s svojo brutalno ali v temelju pravično obsodbo. Zavedni Slovenci brez razlike na stranke, imajo po tem proglasu edino dolžnost, a ta je, da pobijajo klerikalno stranko in te njene pogubne ideje in zahteve in da poučijo ljudstvo v Sloveniji, kako škodljiva, nenacijonalna in nepatrijotična je akcija klerikalcev pri rušenju narodnega edinstva. Kar se pa nas tiče, bomo po tem proglasu še skrbneje čuvali dragoceno pridobitev narodnega edinstva.

Politika na deželi

(Od našega somišljenika z dežele.)

Ko čitam komentarje klerikalnih listov k trboveljskim dogodkom, se mi vsiljujejo razne misli. Nisem sicer politik, da bi poznal vse politične »trike«, v svojem dolgoletnem službovanju na deželi, med ljudstvom, pa sem imel dovolj prilike spoznati klerikalno politiko, ki je bila drugačna v Ljubljani, na škofijskem sedežu, drugačna na deželi, kjer so jo oznanjali vernikom pobožni politični sluge v črnih talarjih.

O prevratu sem mislil, da se to spremeni in nastopi prerojenje tudi v srcih klerikalcev. Toda zmotil sem se, spremenili so sicer besedilo svojega programa, a nadaljevali so s svojo politiko, ki bi bila jugoslovenska samo tedaj, ko bi bila identična s klerikalno. Element klerikalizma je zmagal nad nacijonalnimi čustvi, ki so za trenutek vzplamtela po prevratu, da zopet napravijo prostor setvi mržnje in medsebojnega plemenskega in socijalnega sovraštva.

Spričo takega stanja stvari sem zastavil vse svoje moči, da rešim klerikalne »sužnje« na način, ki se mi je zdel najuspešnejši. Slikal sem ljudstvu velikanski pomen osvobojenja, naglašal nevarnosti, ki prete, ako bo slovenski človek podpiral klerikalno politiko in skušal na ta način povzdigniti nacijonalno zavest, ki bi bila v stanu kljubovati tajnemu rovarenju podeželskih klerikalnih agitatorjev proti državnemu edinstvu. Bil sem po mojem upravičenega mnenja, da je le narodno zaveden človek sposoben k žrtvam, ki so neobhodno potrebne pri gradnji trdnih temeljev za bodočo mogočno stavbo.

Na delu pa so bile žal tudi klerikalne sile, ki so lovile pristaše na skrajno nesramne in za poštenega politika nečastne načine. Ti agitatorji niso morda razvijali svojih načrtov za slučaj zmage, omejili so se na vzbujanje najnižjih instinktov ljudstva. Za nje so davki »korupcijski« dohodki, vojaštvo brezpotrebno »trpinčenje« mladeničev itd. Skratka navajali so vse, kar je užival pračlovek v pragozdih, samo ne nevarnosti, katerim je bil izpostavljen.

Da je boj na deželi proti taki politiki težak, mora sprevideti vsakdo. In sedaj trboveljski dogodki! Kako dobrodošla vaba za klerikalne agitatorje. Trboveljske žrtve jim služijo predvsem za delavstvo, ki ga hočejo na vsak način spraviti pod svoje »odrešilno« okrilje. Ni jim za stvar kot tako; delavstvu dokazujejo, da se je edino klerikalna stranka zavzela za delavstvo, Sicer jim je to nekoliko težko spričo Zaloške ceste v Ljubljani, toda kdo zna boljše zavijati nego klerikalci.

Dobro, rekel sem, da jim gre zato, da si pridobe delavstvo. Toda dalekosežnost klerikalne agitacije je mnogo večja. S tem, da javno in tajno kažejo, da bi vsega tega ne bilo, ko bi ne bilo edinstvene države, ko bi se vladali Slovenci (namreč klerikalci) sami, sejejo mržnjo do države sploh in vedno bolj pogosto čuješ zapeljane ljudi govoriti, da bi bilo mnogo boljše, ko bi bilo »drugače«. Tako sem slišal govoriti celo nekega izobraženega moža. Pod »drugače« si je seveda predstavljal »pod Avstrijo«.

Čudno se mi zdi, da se sploh dopušča tako pisanje. Sicer pa sem mnenja, da je marsikaj zakrivila napredna javnost sama, predvsem pa demokrati, ki so v svojem sovraštvu do radikalne stranke, mnogo pisali o beograjski korupciji, čaršiji, hegemoniji itd. Niso pa vodili načelne politike proti Narodni radikalni stranki, ker niso mogli proti njeni politiki in njenemu programu navesti ničesar konkretnega. Ni vraga, da je potem ljudstvo drvelo za klerikalci, ko je slišalo od vseh strani za Srbe same psovke. Tako delovanje ni moglo krepiti dežele, ni moglo pripomoči do onih vzvišenih ciljev, ki jih kot prva zasleduje Narodna radikalna stranka.

Potrebno je torej, da se vsi napredni elementi zložijo v boju proti klerikalizmu, ki je poglavitni rušilec miru in sloge. Zato pa je predvsem potrebno, da preneha tudi demokratska gonja proti slovenskim radikalom, ki se gotovo ravno v toliki meri bore proti klerikalni demagogiji, kakor oni. In v tem boju vidim vsaj jaz za podeželske naprednjake zaenkrat najvažnejšo nalogo. M. U.

Otroško delo v Ameriki in drugje.

Ameriški otroški urad se največ poteguje, da se sprejme dodatek k ustavi, ki naj omogoča federalno uravnanje otroškega dela. Da je skrajni čas, da se enkrat odpravi sramota otroškega dela, je razvidno iz sledeče objave tega urada:

V zmislu poročila pravniškega odseka poslanske zbornice kongresa, ki priporoča, da se sprejme dodatek glede otroškega dela, je enaistorica inozemskih dežel že uveljavila zakone, ki prepovedujejo delo otrok pod določeno starostjo: ta starost je najmanj 14 let, nekje pa je postavljen tudi višji minimum starosti. Zedinjene države pa nimajo nikakega minimuma. Le malo zveznih držav pre-

poveduje nočno delo za dečke in deklice pod 18. letom, pač pa vsaj 14 inozemskih dežel to prepoveduje. Kitajska določa osemurno delo kot dnevni maksimum za otroke pod 17. letom in Indija šesturno delo za otroke pod 15. letom. Združene države pa nimajo nikakega zakona v tem pogledu, ki naj velja za vso deželo; enajstorica zveznih držav dovoljuje 9 do 11 ur dela na dan za otroke pod 16. letom in ena zvezna država sploh nikakor ne omejuje, koliko ur naj dela otrok.

s **Naučno-obveščevalni urad za socijalna vprašanja.** Društvo socijalnih delavcev v Beogradu je sklenilo, da ustanovi v Beogradu naučno-obveščevalni urad za socijalna vprašanja.

Uspešno delo radikalov

Z ozirom na demokratska očitanja Narodni radikalni stranki, da je kriva, ako v naši državi še ni vse v redu, odgovarja »*Samouprava*«:

Ako ni vse v redu, je to zato, ker so jo po osvobojenju skoraj poltretje leto upravljali ljudje — in med temi je bil tudi Davidović, ki je dajal direktivo v politiki — ki niso hoteli računati z resnico in so ovirali delo g. Pašića in radikalov.

Ta Pašić (v koaliciji z demokrati) je predvsem dal državi *zdravo, pošteno in demokratično ustavo.* Priznavamo zasluge demokratov pri tem delu in tudi demokrati ne morejo oporekati vloge inicijatorja g. Pašića. *Ta Pašić pa je tudi uvidel nevarno in škodljivo delo demokratov v državnih financah in na drugih poljih, kakor tudi njihove neomejene pretenzije v vladi,* ter je razdrl koalicijo ž njimi in prevzel državno upravo v svoje roke. Ta Pašić je odločno pričel z *ureditvijo državnih financ ter je z zakonom o ustrojstvu vojske postavil zanesljivo podlago državni obrambni sili.* Z uradniškim zakonom, dasiravno ni imel materijelne možnosti, da bi v potrebni meri preskrbel za njihov materijalni obstanek, je *postavil vsaj temelj pravičnemu in zdravemu razvoju odnošajev v uradniški hijerarhiji, ter je z mnogimi drugimi zakoni odločno pripomogel državi k vsestranskemu napredku.*

Vsa ta dejstva vidi in čuti razsodno in zavedno ljudstvo naše države.

Iz notranje politike

: **K ostavki ministra za vere.** Minister za vere g. dr. Vojislav Janić je podal 9. t. m. ostavko na svoj položaj. G. Janić je odstopil, ker noče prevzeti odgovornosti za nerešeno vprašanje duhovniških plač. Vsi njegovi napori, da se to vprašanje reši, so bili brezuspešni.

: **Osiješki radikali proti koaliciji.** V nedeljo je bilo v Osijeku zborovanje Narodne radikalne stranke, ki so se ga udeležile organizacije iz treh okrožij osiješke oblasti. Sprejete so bile tri resolucije. V prvi se energično protestira proti izmeni osiješkega velikega župana Zabreka, kakor tudi drugih velikih županov, ker so ti možje s svojim resnim in tihim delovanjem uspeli pomiriti strasti med prebivalstvom in dvigniti ugled in avtoriteto oblastev na dostojno višino. V drugi resoluciji se prosi, da se opusti koalicija med radikalno in samostojno demokratsko stranko, ki bi utegnila dovesti do razkola v radikalni stranki sami in do razdora s hrvatskim in slovenskim delom naroda ter bi na ta način preprečilo vsako nadaljne sodelovanje v bodoče. Tretja resolucija se bavi z nadaljnjo akcijo proti samostojnim demokratom.

: **Ne hrvatsko, ne srbsko, ne slovensko.** Ljuba Davidović je te dni na nekem shodu opravičeval svojo zvezo z radićevci, klerikalci in spahovci. Najbolj značilna je njegova fraza, v kateri je povdaril, da stremi njegova stranka po integralnem državnem edinstvu in noče nič slišati ne o hrvatstvu, ne o srbstvu in ne o slovenstvu. Korošec se je v svojem proglasu odkrito izjavil za slovenstvo t. j. za Slovence kot poseben narod, ki je pristal na skupnost s Srbi in Hrvati! Radić ob vsaki priliki zahteva samoodločbo hrvatske in je zato odšel, da tam najde pomoč! Ako bi prišel opozicijonalni blok do oblasti, bi Davidović ustvaril integralno edinstvo, Korošec bi gospodaril v Sloveniji, Radić pa bi najbrže postal predsednik hrvatske republike! Politika opozicijonalnega bloka je tako zmešana, da se v njej ne spoznajo niti njeni visokoleteči politiki.

: **Radić v Moskvi.** Časopisje je poročalo z Dunaja, da je Stjepan Radić z boljševiškim potnim listom odpotoval v Moskvo. Radić je kot mirotvorni voditelj HRSS odpotoval torej v »pacifistično« Rusijo da prouči pogoje, pred katerimi bi ga rdeča komunistična internacijonala sprejela pod svoje okrilje z vso njegovo mirotvorno stranko. Lepega dne se bo celokupen opozicijonalni blok znašel v boljševiški internacijonali!

Koroški Slovenci in SLS

Beograjsko »V r e m e« priobčuje pod naslovom »Koroški Slovenci« zanimiv uvodnik, iz katerega priobčujemo sledeče:

G. Korošec je poslal te dni notranjemu ministru vprašanje, v katerem zahteva intervencijo vlade za zaščito pravic koroških Slovencev. Vse, kar je navedel g. Korošec v svojem vprašanju, more biti predmet diplomatske akcije, ki bi se bila izvršila tudi brez intervecije klerikalnega voditelja. Nas bi v tem slučaju bolj zanimala zamejna politika Koroščeve stranke med slovenskimi elementi in učinek njegove politike.

Zlasti pada v oči, da je v vprašanju povdarjena posebno skrb radi oviranja slovenskih pridig v cerkvah in se zdi, kakor da bi bili drugi vzroki pritožbe postranske važnosti. Koroški Slovenci so naši stari znanci. Poznamo jih iz časa, ko se je sklepal mir in ko se je vršil plebiscit. Znan nam je tudi izid plebiscita, ki ni izpadel v našo korist. Ako iščemo vzrok za neuspeh plebiscita v politični aktivnosti stranke, kateri načeluje g. Korošec, se ne motimo.

Kakor hitro g. Korošec ni bil več član vlade, je dobila njegova orijentacija napram Beogradu popolnoma nasproten značaj. Kampanja, v kateri mu je uspelo pridobiti zase mase slovenskih volilcev, se je vodila v glavnem okoli trditve, da so Srbi inferiorni, nevarni pravoslavci, ki hočejo Slovence gospodarsko izkoristiti, da jih postavijo potem na stopnjo balkanskih poldivjih plemen. Ti argumenti, ki jih je bilo polno klerikalno časopisje, so rodili sadove. Plebiscit, za katerega duševno pripravo se je potrošilo več deset milijonov dinarjev in ne kron, je prinesel zmago Nemcem in naša država je prvikrat stala z zmanjšanim prestižem pred velikim pariškim forumom, ki je odločeval tudi o drugih naših zelo važnih interesih, o katerih so po koroškem plebiscitu pariški sodniki opravičeno dvomili.

Bili bi krivični, ako bi valili vso krivdo za koroški neuspeh izključno na klerikalce. Brezdvomno so bile te slovenske mase preveč sužnjesko razpoložene ter so ob prvi priliki potrdile svojo brezimenost naroda brez zgodovine. Toda politično odgovornost za to nosi stranka, ki vživa največje zaupanje teh mas. Akcija te stranke v splošnem ni šla nikdar za tem, da bi poleg verskega momenta budila tudi nacijonalni duh teh mas. Prihajamo do zaključka, da g. Korošec in njegova stranka nimata nobene moralne pravice, da bi intervenirala za mase, katerih prostovoljni odpad od države je njihova zasluga.

To dokazuje tudi današnje politično delovanje klerikalcev. Klerikalci se ne brigajo ne v Istri in ne na Koroškem za gojitev slovanskih čustev med našimi ljudmi. Na prvem mestu skrbijo za njihovo pripadnost h katoličanstvu in preko tega obračajo pozornost na njihovo nacijonalno čustvovanje. S sestradanim obrazom in pod strašno izkaženim božanstvom, razpetim na križu, ki goji v dušah temo smrti se ne morejo odbijati in preprečevati zemeljske krivice. Zato Koroščeva stranka nima pravice, da zahteva obrambo, ker z vsem svojim bistvom in z vso svojo akcijo vodi narod v brezimenost, neodpornost in v črno mednarodnost dogme. Zato ker se g. Korošcu in njegovim predhodnikom more šteti po naših zemeljskih pojmih v greh, da se je ob priliki imenovanja naših polkov zaman iskalo ime slovenskega junaka, ki bi bil dostojen, da bi postal nosilec borbenosti kakega polka. Koroščeva stranka ni sreča za Slovence.

Iz našega časopisja

Trboveljski dogodki.

»S a m o u p r a v a« (Beograd) piše o priliki trboveljskih dogodkov s posebnim ozirom na očitanja Davidovićeve demokratske »Pravde«: V Trbovljah se je pripetil žalosten dogodek, ki je zahteval dosti človeških žrtev. Med nacijonalistično omladino pod vodstvom »Orjune« in delavsko organizacijo je prišlo do spopada, ki se je razvil v pravo bitko. Vodi se preiskava, da se ugotovi, kdo je bil inicijator tega spopada in kakšni vzroki so dovedli do človeških žrtev na obeh straneh. Dokler preiskava ni končana in dokler se pozitivno ne ugotovi, kdo je kriv, se vzdržujemo vsakega komentarja in izražamo obžalovanje, da je sploh prišlo do krvavega spopada. Ta dogodek pa je bil povod beograjski »Pravdi«, da ga izkoristi na zelo grd način. »Pravda« skuša označiti ta dogodek kot začetek nekega razračunavanja, ki ga je zakrivila vlada. Nadalje laže list, da se je v Krajini in drugod razdelilo orožje med radikale. »Samouprava« piše dalje: Radikalna stranka je vedno na strani ljudstva. V vseh političnih in razrednih borbah se je trudila radikalna stranka, da zadovolji interesom vseh družabnih slojev in da privede borbo na teren, ki je dostojen svobodnih in razsodnih državljanov. Po tem potu bo šla tudi naprej in izpolnjevala svoje dolžnosti do kralja, države in naroda... Pisava demokratske »Pravde« predstavlja pravo nevarnost za mirne odnošaje. Opozarjamo v prvi vrsti svoje prijatelje, da vsak v svojem krogu žigosa tako provokatersko pisavo in da poskrbi, da ne bo nihče podpiral lista, ki sistematično propoveduje sovraštvo.

»V r e m e« (Beograd) piše med drugim, da je klerikalna stranka s svojo nelskreno politiko v ozadju žalostnih dogodkov. Situacijo, ki so jo ustvarili komunisti in so pohiteli, da izkoristijo sodelovanje s klerikalci. Komunisti so pod plaščem vsemogočnih klerikalcev brez težkoč delali svojo politiko z mirno organizacijo svojih moči. V taki situaciji so mogla zrasti krila nacijonalistični organizaciji, ki bi v pravi državi ne smela imeti podpore. Da je pa ta organizacija pri nas razumljiva in kolikor toliko opravičena, prihaja odtod, ker državljani niso prožeti edinstvenega duha zajednice, ki bi prepustil obrambo države in njenih največjih interesov državi sami in njenim organom. Mogoče je bilo za Orjuno v Sloveniji tem več prostora, ker so bila klerikalcem na široko odprta vrata za vse mogoče kombinacije in celo s komunisti in so mladi patrijoti smatrali za svojo sveto dožnost, da tudi oni branijo državo. To brezdvomno ni dobro, toda je razumljivo. Po trboveljskih dogodkih se vsiljuje prvenstvena potreba opredeljene in kolikor toliko stalne državne politike. Predvsem je potrebno, da državljani čutijo državo. Avtoriteta države, ki je bila po vojni v vsej Evropi v težki krizi, je doživela pri nas morda največje ponižanje. Dasiravno moramo to dejstvo razumeti, zlasti z ozirom na razlike ujedinjenih krajev, njihovih mentalitet in tradicij, vendar je treba danes po več kot petih letih skupnega življenja dati državi v vseh njenih pokrajinah ono veljavo, brez katere si ni mogoče zamisliti nobene zajednice. Država potrebuje enotno politiko.

NRS v Sloveniji.

Glavno glasilo naše stranke »S a m o u p r a v a« priobčuje v celoti proglas, ki ga je izdala ljubljanska radikalna organizacija o priliki fuzije NNS z Narodno radikalno stranko.

Pokret NRS

— **Občni zbor NRS v Spodnji Šiški.** V petek dne 6. t. m. se je vršil izredni občni zbor NRS v Spodnji Šiški. Zbor je otvoril podpredsednik krajevn. pododbora g. Novak, ki je pozdravil došle pristaše bivše NNS, nakar je sledilo poročilo pododborovega tajnika in blagajnika. Poročilom je sledila stvarna razprava dr. Vlad. Ravniharja. Nato so se vršile volitve pododbora, v katerega so bili izvoljeni člani NRS in člani bivše NNS. Pododbor bo znal pod vodstvom svojega predsednika bivšega ministra dr. N. Županiča voditi pristaše NRS po jasno začrtani poti strankinega programa. Pri slučajnostih so padale od strani zborovalcev na račun ostalih političnih strank pikre besede, ki so jasno izpričevale, da je pohod NRS v Sloveniji neobhodno potreben.

— *Predsednik Mestnega odbora NRS v Ljubljani* sprejema stranke v začasni pisarni Mestnega odbora (Wolfova ulica 1. I.) vsak torek in četrtek od pol 11. do pol 13. ure.

Našim članom.

Kdor ima kakšno pritožbo itd. v javnem interesu, naj jo blagovoli sporočiti uredništvu »Radikalskega Glasnika«, Ljubljana, Wolfova ulica št. 1, I. nadstr. Uredništvo bo vse tozadevne dopise, kolikor niso za priobčitev, izročilo na merodajnem mestu v nadaljnje poslovanje.

NAŠIM NAROČNIKOM.

Vljudno opozarjamo vse one naročnike, ki še niso poravnali naročnine, da to store čim prej, ako hočejo prejemati list v redu. Vsak radikal mora biti naročen na svoje glasilo. **Uprava »Radikalskega Glasnika«.**

Širite naš list!

Pozdrav delegatima državnog kongresa „Udruženja Ratnih Invalida SHS“

13. — 17. juna 1924 u Ljubljani.

Na ostvarenja naših želja, za kojima je žudila ratna žrtva Slovenije, dočekujemo na skroman ali zato u srcima na svečan način braću delegate i zastupnike ostalih ratnih žrtava naše mile nam domovine.

Sastanak brata Slovenca sa bratom Srbinom, Hrvatom, Dalmatincem te Bosancem i Hercegovcem na kongresu »Udruženja Ratnih Invalida SHS« 13. do 17. juna 1924 u Ljubljani, je jedinstven stisak ruku, okrvavljenih u boju za domovinu, a od vlasti još do danas nepriznatih, on je spoj duša i misli jednako zaslužnih, od oslobodjenja pa do danas, jednako kruto bičevanih, ratnih žrtava Jugoslavije.

Delegati, braćo i vjerni drugovi!

U ime ratnih žrtava, članova i članica »Udruženja Vojnih Invalidov SHS, podružnice u Ljubljani«, pozdravljamo Vas u svojoj kući, u srcu slovenske pokrajine, u Ljubljani. Uzvraćamo gostoljubivost, uzvraćamo Vam bratsku ljubav, koju nam neće i ne može ni jedna sila iz naših srca iztrgati.

Dobrodošla mila braćo!

Kako smo uzhićeni i veseli sastanka, tako smo tužni brzoga rastanka, ali opet ćutimo sreću, jer živimo u dobroj vjeri, da Vas braćo bivanje u našoj sredini, dovede do nepokolebivog uvjerenja, da u našim srcima za našu svetu jedinstvenu stvar postoji bratska ljubav do ostalih ratnih žrtava Jugoslavije, te da nas u život vodi samo jedna zastava na kojoj su braćo sa Vašom i našom krvlju utisnuta slova: — »Jedna nam je domovina, i jedna nam je borba za jednaki cilj«. — Svi smo jednaki, nema razlika u zasluzi a ne tražimo više nego svoja prava.

Kongresisti delegati!

Primili ste nalog svog članstva, da zajednički usavršite šta nije do danas usavršeno, da popravite šta je za popraviti, a na koncu da usmjerite pravac taktike budućoj borbi za invalidska prava.

Kako iskreno Vas ljubimo braćo, tako je i sveta naša dužnost, da povedemo zajednički sa Vama rad na kongresu, a to nas pobudjuje, da iznesemo ovdje svoje misli sa kojima kongres mora da se bavi!

Rat dviju ili više država ili svetski ratovi iziču i plodovi su državnih politika. Politika je oružje i ona je u stanju, da u jednom satu ili jednom danu promišljeno a istotako i nepromišljeno usili rat drugoj ili višebrojnim državama. Ona je tako jaka, da u najkraćem roku može mobilizirati i naoružati milijune zdravih i čilih ljudi, te tako disponirati sa njihovim životom.

Šta je rat i koje on nosi posljedice, ne gledajući stvar samo sa nacijonalnog stanovišta, mislimo, da bi bilo preodviše ovdje posebno naglasiti, ali naglasiti moramo, da je iz čovječanskih pa i mnogih drugih obzira svaki rat apsolutno nedozvoljiv. On je krivičan za narodni imetak i slobodu života, on je socijalno zlo sviju naroda. Zadnji rat donio je zlo, kojega neće moći decenije i decenije popraviti. Rat je donio težak udarac za narod tu i u inozemstvu.

Nacijonalna zakonodavna tjela poratnih država, sadanjih sistema, nemogu sa svojim principima za rad u pitanju sredjivanja i obezbedjivanja svojega socijalno slabo stojećega naroda nikako napred. Pošto je rat poubijao milijune a onesposobio istotako priličan broj nedužnih žrtava, morao je, da poruši i gospodarske ekonomske pozicije, našto je nastala logična posljedica, padanje i narušenje socijalnog stanja različitih naroda pod ništicu životne mogućnosti. On je otac i majka medjunarodnih konvencija u prilog samo jednoj klasi, a ostale prepustio je sudbini, a u prilog razpaljivanju nezadovoljstva i strasti za medjusoban pokolj.

Nismo političari, niti ćemo politiku u našu sredinu uvlačiti, ali ipak moramo budnim okom pratiti, kakova se politika vodi kod nas i oko nas. Poznavajući dobro današnju situaciju, nadjosmo legalan put borbe, te ćemo nastojati, da se takodjer nikome ne zamjerimo, jer to može biti samo na uštrb invalidskog pitanja, sa kojim bi likvidirali dio narodno socijalne politike, — invalidsko pitanje u državi SHS.

Imajući stalno pred očima sva navedena fakta, treba da koncentrišemo sve svoje sile na radu za socijalnu politiku u korist naroda, — ratnih žrtava — a to će nam uspjeti samo onda, ako očuvamo »Udruženje Ratnih Invalida SHS« od bilo kakih političkih i partijskih intriga. Vanstranačko nadziranje rada sviju partija u pitanju socijalne politike u koliko se tiče invalidskog prava, je jedino oružje, kojega imademo te sa kojim možemo s uspjehom borbu nastaviti.

Ovaj kongres ne smije propustiti prilike, a da temeljito ne prouči u suštini naš ekonomski i socijalni položaj, e da bi čim lakše došao do pozitivnog zaključka rada.

Ovo je moguće jedino, ako kongres razvrsti svoj rad u dva dijela.

Prvi dio sistematska organizacija udruženja u državi SHS, te drugi dio; socijalna politika za pospješenje invalidskog pitanja u državi SHS.

Držeći se strogo gornjeg pravca unašamo u prvi dio naše misli.

Pravilna interpretacija organizacije! Zašto je ustanovljena i komu neka služi te da-li može služiti kojoj drugoj svrsi nego onoj, za koju je ustanovljena. Da se u organizaciji sačuva potrebna jednakopravnost i sloboda (u društvenim pitanjima) sviju članova brez obzira na partijsku i vjersku pripadnost. U društvu neka vlada sloboda riječi i štampe za svakoga člana jednako Uopšte, treba da se front opredielenosti koga će da zauzme organizacija, ako si želi imenom ratnih žrtava, koje zastupa, prisvojiti potreban respekt sa strane oblasti, autonomnih i samoupravnih tjela i javnosti uopće, dali može društvo ratnih žrtava uspjevati bez da polazi jedinim vanpartijskim pravcem držeći se samo socijalne politike, ili da si uzme pravac koje druge smjeri. To je sve šta spada u pitanje organizacije.

Drugo pitanje postaje bezpredmetno i negativno, ako se prije ne riješi i definira prvo pitanje.

Drugo pitanje je čisto socijalno političnо pitanje, kojega plod mora biti da usmjerimo dobar pravac organizacije, koja će znati da uništi sve zapreke pa bile one kojeg mu drago karaktera te pravedno i jednakopravno braniti i prosudjivati ratne i poratne okolnosti ravnih žrtava, — te provesti pravedno razdjeljivanje penzije i opšte pomoći za obezbedjenje ratnih žrtava. Ovakim sprovadjanjem dolazi ratna žrtva po svojem socijalnom stanju do pravednog obezbedjenja i kulturno-gospodarskog oslobodjenja u svojoj domovini!

To je veliki zadatak, koga moramo riješiti po načelima demokracije, da pojedinačnim uspjesima dosegnemo apsolutno pravo ratnih žrtava bez da bi ove morale u toj borbi doprinašati još težjih žrtava.

Usvojili smo ovaj princip i načelo, do kojega nas je doveo razum nakon duge patnje dokazavši, da naše pitanje stoji na mrtvoj točki, što danas slobodno ispovedamo našoj braći delegatima moleći ih, da prouče na kongresu ovo pitanje, te da nas istovremeno krivo ne shvate, ako smo izrekli ono, što nam je ležalo na srcu.

Na koncu izrazujemo svoju iskrenu ljubav do mile nam domovine Jugoslavije te cjelokupnoga naroda te sa ponosom naglašujemo, da je naša krv i nacijonalna svijest pa i ako se razlikujemo po plemenu, jednaka svoj braći i dobrim državljanima ostalih pokrajina naše ujedinjene države. Naš životni razvoj ne gledajući na djeljivost od ostalih pokrajina nije nas nikada trgnuo iz prave svijesti narodnog jedinstva za korist države i naroda. Pa tako sa obzirom na naš princip i načelo pridobljvanja pravednih zakonskih prava ne smije a niti može biti drugih ili trećih osoba, čije bi predrazsudbe pokušale vrtjedjati naš nacijonalni ponos.

Ne tražimo drugo, nego razjašnjenje položaja!

To je naš pozdrav i poziv delegatima na stvaran rad u vjeri, da će znati u svojoj domovini, u svojoj kući stvoriti zaključke, koji neka urode željno očekivanim plodom!

Živjela nam naša mila otačbina! Živio državni kongres jugoslovenskih invalida u Ljubljani, te konačno živjeli svi nam dobrodošli i mili delegati i zastupnici ratnih žrtava Jugoslavije.

U imenu ratnih invalida Ljubljane i okolice, te po zaključku podružničnog odbora u Ljubljani:

predsednik Mežnarič Ivo, s. r.

Drobtine.

* **Proti prevozu Marxovih ostankov v Rusijo.** Kakor hitro je zvedel Marxov nečak Longuet, da je sovjetska delegacija zaprosila dovoljenje za prevoz Marxovih ostankov, ki počivajo že 37 let na pokopališču v Hampsteadu, je poslal angleškemu ministrskemu predsedniku Macdonaldu v svojem in v imenu svojih sester protestno pismo in prosi, da vlada ne ugodi prošnji moskovske vlade. Longuet pravi v pismu, da bi Marx brezdvomno občudoval Ljeninovo borbenost in njegovo delo za socijalno revolucijo, toda nihče nima pravice reči, da bi priznal boljševiškemu delu inspiracijo svoje socijalistične filozofije.

* **Zaprli norveški komunisti.** Iz Kristijanije poročajo, da so zaprli večje število komunistov, zaradi protivojaške propagande.

I. kongres slovanskih geografov in etnografov v Pragi

V sredo, dne 4. t. m. je bil slavnostno otvorjen v Panteonu I. kongres slovanskih geografov in etnografov, na katerem so se zbrali zastopniki vseh slovanskih narodov.

Predsednik kongresa prof. J. Polivka je otvoril kongres in pozdravil zastopnike vlade, delegate slovanskih narodov, člane parlamenta in znanstvenih krogov. Kongres se je sestal v Pragi na predlog prof. dr. Cvijića, ki je bil izbran za častnega predsednika. Sodelovanje vseh slovenskih narodov na polju zemljepisne na narodopisne vede ima velik pomen in v znanstvenem delovanju, je naglašal predsednik prof. Polivka, naj bo vsem vzgled prezident Masaryk. Vsi udeleženci kongresa so vstali in zaklicali prezidentu slava.

V imenu vlade je pozdravil minister dr. Marković svobodne goste pri svobodnem gostitelju. Zemljepis in narodopis naj služita k vzajemnemu spoznavanju.

V imenu ministra javnih del je govoril sekcijski šef Fišer.

Nato je očrtal častni predsednik prof. J. Cvijić pomen kongresa, ki je zamišljen kot stalna organizacija, ki naj zboruje vsako tretje leto v drugi slovanski deželi. Vsi slovani imajo velike skupne interese, poleg katerih naj izgine vsa nesloga. Zato se tudi izločajo iz debate vsa politično-etnografska vprašanja.

Govornik poljske delegacije prof. Romer je poudarjal, da ima vsak narod svojo posebno metodo v znanstvenem delu in to je zopet združeno z življenjem naroda. Kultura vseh slovanskih narodov je bila ogroževana od mnogih strani. Danes hočemo in moramo braniti domovino in z znanostjo branimo domovino in Slovanstvo. Za ruske znanstvenike je govoril zastopnik ruske znanstvene akademije Karskij in povabil udeležence na kongres prihodnje leto v Petrograd-Leningrad.

V imenu ukrajinskih znanstvenih institucij v Pragi je izrazil prof. Kolessa željo, da bi postala Praga mogočno središče slovanske vede.

Za bolgarsko delegacijo je pozdravil kongres prof. Šišmanov in želel kongresu, da bi se na njem spoznali in zbližali vsi Slovani kljub kulturni diferenciaciji.

Govorili so še prof. Nikolov za praške ruske akademske delavce, prof. Pastrnek v imenu Karlove univerze, prof. Zubaty za češka znanstvena društva in zavode ter dr. St. Nikolau za »Češkoslovaško zemljepisno društvo«.

V imenu »Ševčekovega društva« je pozival prof. Studinskij vse Slovane k složnemu delu in k propagandi za slovansko vzajemnost.

Za češkoslovaške etnografe je pozdravil kongres prof. dr. Horák.

Na koncu je podal prof. Švambera, tajniško poročilo in naznanil, da je kongres zbudil nenavadno zanimanje v interesiranih krogih. Zbralo se je čez 400 delegatov, od teh 150 iz inozemstva. Poljsko zastopa 93 delegatov, kraljevino SHS 35, Bolgarijo 10, Rusijo 2 in Ukrajince 6 delegatov.

Razven že naštetih znanstvenikov se udeležujejo kongresa še za ljubljansko univerzo prof. Vouk, za beograjsko prof. Vujević in za sofijsko prof. Arnaudov, Išikov in Petkov. Dalje so navzoči na kongresu dr. Župančič iz Ljubljane, Kotnik iz Maribora, dr. Kostrenčić iz Zagreba, Stojlov in Ivanov iz Sofije, Czekanowski iz Lvova, Lencewicz iz Varšave, Pankevič iz Užgoroda in cela vrsta drugih slovanskih geografov in etnografov.

Odgovori uredništva.

I. S. Vinkovci: Vašo zadevo smo izročili upravi lista. — **Železničar:** Kar omenjate, je samo začasno. Zasledujte marljivo politiko in kmalu se boste prepričali, da je »enotna Jugoslavija« nemogoča brez vsedržavne stranke. NRS je in bo vodila usodo države. — **Učitelj v M.:** Naznanite stvar najprej pristojni šolski oblasti, ki **mora** izvesti preiskavo. V slučaju kake nekorektnosti bomo zadevo izročili politični oblasti. — **I. G.:** Oglasite se pri krajevnem odboru NRS, oziroma pri okrožnem odboru v Mariboru. — **Rudar:** Vaše stališče je popolnoma pravilno. Razjasnite tozadevno stališče tudi svojim tovarišem. — **Uradnik v pok.:** Brez skrbi! NRS se drži vestno svojih političnih načel in ne bo nikdar sklenila kakega kompromisa v škodo državnega in narodnega edinstva. Višji interesi zahtevajo včasi kako žrtev, toda te žrtve so le začasne. — **Akademik:** Vložite pismeno vlogo na radikalni akademski klub »Slovenski Jug« v Ljubljani, Wolfova ulica 1-I. — **I. G. Osijek:** Izročili smo zadevo tajništvu NRS.

Iz vsega sveta

Ustavna kriza na Francoskem.

Nekaj dni pred francoskimi volitvami je priobčil pariški list »Matin« sledečo Millerandovo grožnjo: »V slučaju, da se država izreče proti podaljšanju te politike, izvede predsednik republike (Millerand) posledice, ki se tičejo njegove osebe.« Pod »to politiko« je bilo razumeti politiko nacijonalnega bloka, pod posledicami pa Millerandovo demisijo. Millerand se je s to grožnjo obrnil na francoski narod, uverjen o svojem velikem ugledu.

Francoski volilci so razumeli njegovo grožnjo, in bili so tudi uverjeni, da jo Millerand izpolni, a kljub temu so v pretežni večini glasovali za levičarske stranke, hoteč s tem dokazati, da se ne strinjajo z notranjo politiko nacijonalnega bloka. Takoj po razglašenem volilnem izidu so levičarji z vso odločnostjo zahtevali, da Millerand odstopi. Kot razlog so navedli njegovo angažiranje za nacijonalni blok tekom zadnje zakonodajne dobe. In res je bil Millerand tisti, ki je ustanovil nacijonalni blok in tudi v volilno borbo je mnogo bolj posegal, nego ministrski predsednik Poincaré, ki je bil pravzaprav duša zunanje politike. Da je posegel v volilno borbo Millerand, je utemeljeno predvsem v dejstvu, da je bil pravi vodja notranje politike Millerand in ne Poincaré.

Sedanja brezobzirnost borbe proti Millerandu nam znova dokazuje, da so imeli prav vsi oni, ki so videli vzroke zmage levičarskih strank v notranji politiki nacijonalnega bloka in ne v zunanji politiki Poincarejevega kabineta. Levičarji se nočejo iznebiti drugega ustavnega faktorja iz zunanjepolitičnih, marveč notranjepolitičnih razlogov. Naglasili smo že, da ne smemo od bodočega kabineta pričakovati bistvenih sprememb v zunanjepolitičnih smernicah. Herriot in ostali levičarski voditelji so ponovno naglasili, da so za rešitev odškodninskega vprašanja na podlagi izvedeniškega poročila, povdarili pa so odločno, da so za »pravičen mir«. Je bila morda Poincarejeva vlada za kaj drugega? Ne! Sprejela je izvedeniško poročilo kot podlago za nadaljna pogajanja, če pa je svoječasno odločno nastopala proti nemški perfidnosti, je koristila samo svoji državi in ostalim evropskim državam, ki so morala in še vedno morajo stati na straži pred pruskim militarizmom.

Boj proti Millerandu je torej zgolj notranjega pomena za francoski narod. Razmerje Francije do svojih sosedov ne prihaja torej v poštev. Sicer je pa to ustavna kriza, ki ima v francoski politični zgodovini precej primerov. Po francoski ustavi voli predsednika republike velika narodna skupščina v Versaillesu za dobo 7 let. Millerand je bil izvoljen leta 1920. Predsednik je za svoja dejanja neodgovoren. Kljub temu pa je večina dosedanjih predsednikov tretje republike odstopila predčasno. Millerandov predhodnik Poincaré je ostal na državnem krmilu vseh sedem let.

Svojega najljutejšega nasprotnika ima Millerand v radikalno-socijalistični stranki. Na svojem zadnjem zborovanju je sprejela večina poslancev te stranke rezolucijo, ki energično zahteva Millerandovo demisijo. Poslanci so hoteli še dalje: zahtevali so celo, da ne sme noben član radikalne stranke sprejeti mandata za sestavo nove vlade iz Millerandovih rok. K sreči se je Herriotu in nekaterim zmernejšim radikalskim voditeljem posrečilo doseči, da je bil ta pasus, ki bi lahko dovedel do nepredvidnih komplikacij, iz rezolucije izpuščen. To se je najbrže zgodilo z ozirom na socijaliste, ki predstavljajo močno parlamentarno skupino, s katero morajo radikalci resno računati.

Po raznih časopisnih vesteh je pričakovati, da se Millerand ukloni in napravi prostor levičarskemu nasledniku, ki bi lažje sodeloval z levičarsko zbornico. Ko tak prihaja v poštev sedanji predsednik zbornice Painleve, ki je bil že često minister in nekolikokrat šef kabineta. Sicer pa je bil na Francoskem običaj, da niso izvolili za predsednike republike močnih političnih osebnosti, marveč politike, ki so bili precej odvisni od mnenja v svojih parlamentarnih skupinah. Izjema je bil Poincaré, ki je vodil francoski narod v težkih letih svetovne vojne.

»Vlada izgubljenih«.

Približno taka je bila situacija, ko je bil Herriot pozvan k Millerandu, da bi mu bil poverjen mandat za sestavo nove vlade. Čeprav ni prišla omenjena zahteva radikalno-socijalistične stranke v rezolucijo, je bilo vendar jasno, da ne sprejme noben član te parlamentarne skupine mandata za sestavo nove vlade iz rok od levičarjev obsovraženega Milleranda. S tem je stopila ustavna kriza v akutni stadij. Millerand bo moral izpolniti uvodoma omenjeno grožnjo. Svojo odločno vztrajnost na ustavnem stališču je skušal poslednjič dokazati s tem, da je poveril sestavo vlade Marchalu, poleg katerega najdemo tudi velikega zagovornika poruhrske politike Maginota, ki je bil tudi že zastopan v zadnjem Poincarejevem kabinetu. Levica je trdno uverjena, da je novi vladi odmerjena le najkrajša doba in jo vsled tega naziva »vlado izgubljenih«. Brezdvomno je, da je vsako sodelovanje nove vlade z zbornico nemogoče in da je nezaupnica gotova stvar. Težko je verjeti, da bi se Millerand v tem slučaju poslužil najskrajnejšega sredstva in volilce vnovič pozval na volišče. Za to nima nobenih tehtnih razlogov, ki so naprimer prisilili nemškega predsednika Eberta, da je poveril vlado manjšini zgolj spričo nevarnosti za nemško državo, ako bi prišli do odločilne besede nemškonacijonalci. Morda pa hoče dobiti Millerand nekaj časa za morebitne druge kombinacije. Vsekakor pa je verjetno, da je vprašanje njegovega predsedstva samo vprašanje še nekaj dni. V slučaju padca sedanje vlade manjšine mora priti na krmilo Herriot in z njim tudi nov državni predsednik, ki bo izvoljen na veliki skupščini.

Povratek Marxovega kabineta.

Spet enkrat so Nemci zaman potratili toliko energije, nemški parlamentarizem pa je za eno ubožno spričevalo bogatejši. Po neplodnih pogajanjih se je povrnil Marxov kabinet. Poizkus združiti nemške meščanske stranke se je izjalovil in to je bilo predvideti že onega dne, ko so nemško-nacijonalci zahtevali spremembo zunanjepolitičnega kurza. Nemški prenapeteži, ki še vedno sanjajo o nekdanjih pruskih stremljenjih po kontinentalni nadvladi, so morali obstati pred neizprosnostjo realnega življenja.

Nemški državniki so bili prisiljeni upoštevati ugodne, a odločne izjave v Franciji in Angliji, ako niso hoteli za nedogleden čas škodovati nemškemu narodu. Marx in Stresemann stojita brezdvomno na stališču izvedeniškega poročila, v katerega okviru hočeta voditi končnoveljavna pogajanja z zavezniki. Nemškonacijonalci pa so hoteli počakati na nadaljnji razvoj zunanjepolitičnih dogodkov in šele nato konkretizirati svoje stališče. To bi pa pomenilo velikansko izgubo za Nemčijo tako dragocenega časa in povzročilo bi tudi neugodno politično ozračje v zavezniških državah, ki ne bi bile več dolžne upoštevati nemških želj v pravilnem prepričanju, da izhajajo iz prikritih namenov.

Vprašanje je samo, ako bo novo vlado podpirala zadostna večina? Na jasnem si namreč moramo biti, da je nova Marxova vlada še bolj manjšinska, nego je bila njegova prejšnja. Strankarsko jo podpirajo samo demokrati, centrum in nemška ljudska stranka, skupno torej 137 poslancev od celokupnih 471 poslanskih mest. V zunanji politiki pa sme Marx vsekakor računati na podporo socijaldemokratov (100) in predvidevno tudi na bavarsko ljudsko stranko (16), s čimer bi bila dosežena slaba večina. Bila bi pa to samo navadna večina, ne pa dvetretjinska, kakor jo predvideva sprejetje ustavo spreminjajočih »reparacijskih zakonov«, ki jih predvideva izvedeniško poročilo. Vse je torej odvisno od volje in uvidevnosti državnega zbora, ki lahko pozroči za vso Evropo občutno krizo.

Vstaja v Albaniji.

V zadnji številki našega lista smo že kratko omenili vstajo v Albaniji. Ta narodič, katerega korenine segajo v temno preteklost, je spet enkrat prijel za orožje, ne morda, da brani svojo gorato državico pred zunanjim sovražnikom, marveč, da z orožjem v roki odloči o prihodnji vladi. Povečini izvirajo vsi dosedanji albanski vstaški boji iz plemenskih ali rodbinskih sporov. Vera ni bila nikdar gonilna sila, ki bi dovedla do medsebojnega klanja, čeprav žive v teh gorskih gnezdih mohamedanci, pravoslavni in katoličani. Pristaši obeh slednjih veroizpovedi tvorijo sicer le neznatni del 30 odstotkov celokupnega prebivalstva, a niso bili nikdar v svojih pravicah zapostavljeni, in prvi albanski zastopnik pri Zvezi narodov je bil celo katoličan. Pač pa so skušale često razne rodbine priti na krmilo s pomočjo orožja.

Tako se navaja kot vzrok sedanje vstaje osebno maščevanje rodbine Esad paše nad njegovim morilcem Avno Rustena. Albanska vstaja ne bi imela torej za nas, dokler ne prekorači mej notranjih razmer, nobenega pomena. Izključeno pa ni, da so na delu tajne sile, ki lahko škodujejo naši državi, in je torej naša dolžnost, da pazno zasledujemo albanske dogodke.

Za Albanijo se silno zanima velesila Italija, ki bi ji ta gorata državica, soseda naših sovražnikov Bolgarov, pripomogla do vpliva na balkanske države. Italija je zasedla že o priliki italijansko-turške vojne 1912 pristanišče Valono in otočič Lozen, ki brani vhod v luko. Obdržala ga je v svoji posesti vse do l. 1920. Med vojno sta si razdelila Italija in Francija Albanijo v dve interesni sferi, na mirovnih konferencah pa je zahtevala Italija zase mandat nad vso gorato državico. Odločnosti naših državnikov, ki so opozarjali na nevarnosti takega stanja, se je posrečilo preprečiti italijanske namene. Obenem se je temu upri tudi albanski narod sam, ki je zapodil 1920 Italijane z albanskih tal.

Od tedaj se je često pisalo o tajnih italijanskih spletkah v Albaniji in javna tajnost je bila, da so imeli glavno vlogo v albanski vojski italijanski oficirji. Kdo nam more jamčiti, da so Italijani opustili svoje načrte?

Na čelu vstašev stojita dva moža, ki nista za nas baš priporočljiva. Barjam Cur je odločen sovražnik naše države, njegov vstaški tovariš Gurahudži pa iskren prijatelj Italije. Kaki nagibi vodijo ta dva moža pri njihovi borbi ni sicer povsem jasno, verjetno pa je, da ne gre zgolj za rodbinski spor.

O tem priča tudi izjava našega zunanjega ministrstva zavezniškim poslanikom, ki se glasi takole:

»Vlada kraljevine SHS smatra, da imajo dogodki v Albaniji izključno notranji značaj in jih kot take zasleduje s pazljivim očesom, ona smatra, da sta regentstvo in vlada v Tirani dovolj močna in dorasla položaju, ki se razvija sedaj v Albaniji in z zaupljivostjo gleda na njuno akcijo za ureditev razmer. Medtem smatra kraljevina SHS vsako tujo intervencijo v Albaniji za nepotrebno in se taka intervencija protivi vmešanju v notranje albanske razmere, od katerekoli tuje strani.«

Slično izjavo, ki jasno priča o sposobnosti naše diplomacije, je dala tudi grška vlada. Zadnja poročila sicer pravijo, da sta se naša država in Italija posvetovali glede albanske vstaje in da je prišlo do sporazumnih sklepov. Kljub temu pa moramo biti oprezni, kajti znano je, da hoče Italija dobiti na vsak način svoj vpliv v srednji Evropi in na Balkanu, kaj, ko bi menila, da je zanjo koristnejša drugačna pot, nego je pot sporazuma z našo državo in Češkoslovaško. Ni potrebno, da se to zgodi že danes, paziti pa moramo, da nas ne presenetijo jutrišnji dogodki.

Vstaško gibanje je uspelo, kajti vlada je bila prisiljena pobegniti v Italijo, vstaši pa hite od zmage do zmage.

Tedenske vesti.

— **Dopisnike** vljudno opozarjamo, da morajo biti vsi dopisi, namenjeni za tekočo številko, najkasneje vsak torek v uredništvu. Vsi dopisi, ki pridejo pozneje, se bodo uvrstili šele v prihodnji številki, kolikor niso zastareli.

— **Ljubljanski občinski svet** je razpustil novoimenovani ljubljanski veliki župan dr. V. Baltić. Ravnotako je razpuščen upravni svet Mestne hranilnice.

— **Glavna skupščina UJU** se vrši letos v Dubrovniku. Čas skupščine še ni določen.

— **Preiskava v komunističnem domu v Zagrebu.** Zagrebška policija je v zvezi s trboveljskimi dogodki preiskala komunistični dom, kjer je našla pripravljeno kamenje. Policija je zaplenila komunistični list »Borbo«, ki je imela posebno slovensko prilogo o trboveljskih dogodkih.

— **Prostovoljna bolničarska služba.** Ministrstvo za narodno zdravje namerava v vseh krajih, kjer so državne bolnice, organizirati prostovoljno bolničarsko službo, ki bo imela nalogo, pomagati v slučaju potrebe in sile ranjencem.

— **Nov političen umor v Sofiji.** 2. t. m. je bil eden najbogatejših sofijskih trgovcev in lastnik hotela »Bulgaria« Alfred Eškenazi s svojo ženo, 13 letnim sinom in z nekaterimi prijatelji v restavraciji v mestnem parku. Po večerji je šla družba iz parka, Eškenazi in njegov sin pa sta malo zaostala. Nenadoma je padlo iz grmovja pet revolverih strelov. Eškenazi in sin sta bila takoj mrtva. Atentator je zbežal. Dognalo se je, da trgovec ni hotel izročiti makedonski teroristični organizaciji zahtevane vsote in ga je zato teroristični odbor obsodil na smrt.

— **Polovične železniške karte za rezervne oficirje.** Prometno ministrstvo je dovolilo, da dobe rezervni oficirji, ki so člani društva rezervnih oficirjev, polovične železniške karte, ako potujejo v kopališča v svrho zdravljenja.

— **Zdravljenje spolnih bolezni.** Ministrstvo za narodno zdravje je izdelalo pravilnik, ki ureja zdravljenje spolnih bolezni v bolnicah.

— **Vojaške godbene šole.** Ministrstvo za vojsko in mornarico je izdalo naredbo o ustanovitvi vojaških godbenih šol, v katere se bodo sprejemali učenci kot naraščaj vojaškim godbam.

— **Novi kolki.** Te dni so prišli v promet novi kolki po 5, 10, 20 in 50 dinarjev.

— **Sprejem novincev k finančni kontroli.** V finančni kontroli je popolniti večje število pripravniških mest. Prošnje, ki morajo biti svojeročno spisane in kolkovane s kolkom za 5 Din, je nasloviti na oblastni inspektorat finančne kontrole v Ljubljani, Stari trg 34. Prošnjam je priložiti: 1. mravstveno spričevalo pristojnega županstva (policijskega ravnateljstva); 2. spričevalo državnega zdravnika; 3. rojstni list; 4. šolsko spričevalo; 5. vojaško listino, in 6. pri nedoletnih roditeljsko ali varuško dovoljenje. Priloge 1., 2., 6 morajo biti najnovejšega datuma in kolekovane z 20 Din; 3. z 10 Din, 4. po tar. post. 311 taks. zak. z 5—30 Din oziroma kot priloga 2 Din, dočim so orliginalne vojaške listine kolka proste. Ustmena navodila prejmejo prosilci, ki ne smejo biti mlajši nego 18, a ne starejši kakor 35 let, pri vsakem oddelku finančne kontrole.

— **Tobak za njuhanje.** Monopolna uprava začne proizvajati tobak za njuhanje, ki se bo prodajal na debelo v zabojih po 100 kg in na drobno v zavojčkih po 10 Din. Ta tobak bo boljše kakovosti nego dosedanji inozemski izdelki.

— **Medkrajevni telefonski pogovori velikih županov.** Ministrstvu za notranje stvari in temu ministrstvu podrejenim pokrajinskim upravam je izjemoma dovoljeno, da smejo v nujnih prilikah zahtevati medkrajevne telefonske zveze na glavnih progah, ki gredo iz Beograda. Te zveze se smejo napraviti samo na osebno zahtevo g. ministra ali njegovega namestnika ali pa na osebno zahtevo velikega župana.

— **Prodajalci poštnih vrednotic** se morajo odslej ravnati po naslednjih določilih: Prošnjo za prodajo poštnih znamk in vrednotic mora vložiti vsak, tudi netrafikant, na okrajno finančno ravnateljstvo. Pravico do 2 odstotne provizije pri nabavi poštnih vrednotic pa imajo samo tisti prodajalci, katerim je to provizijo priznalo poštno ravnateljstvo. Zato mora vsak prodajalec poštnih vrednotic, ki je dobil od finančne oblasti pravico, da jih sme prodajati, in ki želi prejemati 2 odstotno provizijo, po pristojni pošti vložiti prošnjo za provizijo poštnemu ravnateljstvu. Prošnji je treba priložiti dovoljenje finančne oblasti. Prošnjo je treba kolkovati s 5 Din. Vsak upravičen prodajalec dobi od poštnega ravnateljstva nabavno knjigo.

— **Telefonska centrala v Podčetrtku.** V Podčetrtku je bila pred mesecem dni otvorjena telefonska centrala z javno govorilnico za krajevni in medkrajevni promet. Ta centrala ima po 31. čl. telefonskega pravilnika s centralo v Pristavi krajevni telefonski promet. Izmed telefonskih central v področju ljubljanskega poštnega ravnateljstva so proti omenjeni centrali v II. pasu: Bled 1 in Bled 2, Boh. Bistrica, Dolnji Logatec, Gorenja vas, Jesenice na Gor., Kranjska gora, Lesce, Planina, Podnart, Poljane nad Škofjo Loko, Radovljica, Rakek, Selca nad Škofjo Loko, Sv. Janez ob Boh. jezeru, Tržič, Vrhnika, Železniki in Žiri. Vse ostale centrale (približno 100) v področju ljubljanskega poštnega ravnateljstva so pa proti tej centrali v I. pasu.

— **Pri pošti Dol pri Ljubljani** je bila s 1. t. m. otvorjena brzojavna postaja z omejeno dnevno službo.

— **Odprava obveznega frankiranja pisemskih pošiljk za Avstrijo.** Od 1. junija se smejo pošiljati v Avstrijo tudi neplačane oziroma nezadostno plačane pisemske pošiljke.

— **Razpisane pošte:** Zgornja sv. Kungota, Pilštanj in Kotlje. Prošnje je treba poslati na ljubljansko poštno ravnateljstvo.

— **Zakup lova v ljubljanski okolici.** Okrajno glavarstvo za ljubljansko okolico bo oddalo za čas od 1. julija t. l. do 31. maja 1929 naslednja lovišča v zakup: v pondeljek 23. junija ob 8. uri lov za občino Brezovica, ob 10. uri lov za občino Dobrunje, ob 12. uri lov občine Šmartno pod Šmarno goro; v torek 24. junija ob 8. uri lov občine Podgorica, ob 10. uri lov občine Želimlje, ob 12. uri lov občine Rudnik; v sredo 25. junija ob 8. uri lov občine Spodnja Slivnica, ob 10. uri lov občine Črnuče, ob 12. uri lov občine Zgornja Šiška. Na dražbe se vabijo vsi interesenti s pristavkom, da lahko vsak dan ob uradnih urah vpogledajo dražbene pogoje.

Dopisi.

d **Iz Domžal** nam pišejo: Dne 8. t. m. je bil za Domžale zgodovinski dan, kajti odkrili smo spomenik Nj. Vel. kralju Aleksandru. Slavnost je otvoril g. Slokar, ki je v navdušenem govoru proslavljal našo slavno kraljevo dinastijo. Ko je razpadla bivša avstro-ogrska monarhija ter je Slovencem zasijalo solnce zlate svobode, je gospod Slokar sklenil, da na mestu, kjer je stal spomenik slovanskega sovražnika cesarja, Franca Jožefa, postavi kamenit doprsni kip kralju Aleksandru, sinu slavnega Karagjorgjevića Petra Velikega. Govornik je povdarjal, da je vkljub raznim težkočam naposled le izvršil svoj trden namen, da stoji v Domžalah prvi kraljev spomenik v celi Sloveniji. Svoj govor je sklenil s pozivom navzočega številnega občinstva, naj zakliče kralju Aleksandru v čast trikrat: Slava. Pri teh besedah je zagrmelo iz sto in sto grl: Slava, slava, slava in godba je zaigrala: Bože cara hrani. Za g. Slokarjem se je oglasil k besedi okrajni glavar g. Ogrin iz Kamnika, ki je v vznesenem govoru slavil pokojnega vladarja Petra I., ki je bil v resnici oče svojemu narodu, kajti delal in trpel je za svoj narod, kakor dela in trpi skrben oče za svoje otroke. Slavil je njegovega vrlega sina kralja Aleksandra, ki si je s svojo ljubeznivostjo mahoma osvojil vsa slovenska srca, ki nas ljubi in bo delal na to, da pridejo prej ali slej tudi ostali Slovenci, kar jih še zdihuje onstran Karavank in onstran Julijskih Alp, pod svobodno jugoslovansko solnce. Naposled je govornik posebno pohvalno omenil veliko narodno navdušenje g. Slokarja ter njegovo požrtvovalnost, da je postavil dičen spomenik sam na svoje stroške, kar se mu mora res šteti v posebno čast. Za njim je govorilo še par drugih govornikov, ki so v bridkih in jedrnatih besedah proslavljali lepo narodno slavnost. Potem je z godbo na čelu korakal izprevod ognjegascev, sokolov, orjunašev in občinstva mimo kraljevega spomenika, na kar se je začela prosta zabava na senčnatem vrtu g. Slokarja. Spomenik stoji med sokolskim domom in Slokarjevo hišo, kjer se dvoji cesta v Kamnik in Lukovico. Pripomniti moramo tudi, da je g. Slokar oddal po odkritju spomenika vdanostno brzojavno izjavo na kabinetno pisarno na Bled.

d **Iz Gerlic.** Odkar so nas naši junaški bratje Srbi osvobodili težkega madžarskega jarma, so napočili Prekmurju lepši časi. Imamo narodne šole, po uradih slovenske uradnike in tako je prišel naš slovenski jezik čez sto in sto let zopet do svoje veljave. Učni uspehi so za sto odstotkov boljši ko v prejšnjih madžarskih šolah. Ko smo mi nehali trgati hlače po šolskih klopeh, nismo znali slovenski in madžarski ne brati, ne pisati. Madžarski učitelji so nam v glavo vtepli nekaj madžarskih stavkov in pa maštevanko. In to je bilo vse. Vobče Prekmurci niso nikdar kaj prida marali za madžarske šole, in če je bilo le mogoče, so pošiljali otroke rajši v nemške šole na Štajerskem. Tako smo hodili svoje dni iz Gerlic v Klek, kjer smo se mučili z nemščino, ker končno v šolo smo morali hoditi. Današnji šolarji so pač v tem oziru bolj srečni. — Prej smo tlačanili madžarskim grofom, danes je tudi to minilo in smo na svoje zemlji svoji gospodje. Ukvarjamo se s poljedelstvom in živinorejo, ki dobro uspeva, ker imamo prostrane pašnike. Da smo bogati s perutnino, je znana reč. — Jako dosti pridelamo bučnega semena in maka, ki nam da izvrstno olje. Pijemo domače vino, ki sicer ni sloveče, a za domačo rabo dobro in zdravo, kar je dosti vredno. Letos se nam obeta jako dobra letina, če ne bo kake nesreče. Tudi čebele se bodo obnesle kakor je videti. — Zadnji teden smo imeli birmo. Sprejeli smo škofa z veliko častjo, ker je Slovenec, torej mož naše krvi.

Gospodarstvo.

INDUSTRIJSKO - OBRTNA RAZSTAVA V MARIBORU.

Od 10. do 28. avgusta 1924.

Razpis oficijelnega lepaka. Razstavni odbor je razpisal za tri najboljše osnutke oficijelnega lepaka za »Industrijsko-obrtno razstavo v Mariboru« nagrade v znesku po 2000, 1000 in 500 K. Osnutek, ki bo sprejet, se nagradi seveda še posebej. Vabimo vse interesente (umetnike, slikarje itd.), da se udeleže natečaja. Vse informacije glede besedila daje pisarna razstavnega odbora Maribor, Grajski trg štev. 1, telefon interurban štev. 325. Osnutke je vposlati zapečatene in označene samo s šifro najkasneje do dne 20. junija ob 12. uri dopoldne.

Industrija na razstavi. K letošnji razstavi, ki je kakor že omenjeno, zamišljena v mnogo večjem obsegu in ki naj dokumentira ves razvoj industrije in obrti, zlasti ob naši severni meji, je pritegnjena tudi industrija. Mislimo, da ni treba posebej naglašati važnosti razstave, zlasti za one industrijske panoge, ki so šele v razvoju in o katerih se pri nas zelo malo ve in zna. Velesejmi so predvsem trgovinske institucije, kjer se sklepajo kupčije v velikem obsegu, dočim je namen razstave pred vsem ta, da seznani najširšo javnost z domačo industrijo in tako opozori na njo vse konzumente. Ne le v industrijskih krogih, tudi v krogih konzumentov in trgovcev je bilo doslej pomanjkanje take razstave zelo občutno, ker je moral marsikdo premišljevati in pisariti okrog, ne vedoč, da dobi ta ali oni industrijski izdelek po mnogo nižji ceni in mnogo prej doma v lastni državi. Na drugi strani je pa industrijalec z ogromnimi stroški iskal kupcev in metal tisočake za reklame, da je opozoril javnost na svoje podjetje. In kljub temu se da odpomoči samo potem takih razstav, katere obiščejo interesenti iz vseh delov naše države in tudi mnogo inozemcev.

Zato je predvsem v interesu industrije in njenega razvoja, da se v čim večjem številu udeleži razstave. Gmotne razmere, ki sicer tega ali onega obrtnika ovirajo, da bi se razstave udeležil, pri industriji ne pridejo v poštev, saj so stroški v primeri z ugodnostmi, ki jih nudi razstava, majhni.

Že iz navedenih razlogov je pričakovati, da se udeleži industrija v častnem številu letošnje razstave v Mariboru. Prometne zveze so zelo ugodne in razen tega je zadobil razstavni odbor zagotovilo, da se bo dovolil za razstavljeno blago po železnici 50 odstotni popust. O tem bomo poročali še natančneje. Za danes samo ponavljamo vabilo, da se industrijci v čim večjem številu udeleže razstave s svojimi izdelki.

Obrtniki! Ali ste že premislili, kakšne koristi in ugodnosti vam nudi razstava? Ako še tega ne veste, vprašajte tovariše, ki so se udeležili lanske in predlanske razstave! Nekateri še sedaj niso izvršili vseh naročil, ki so jih lani dobili. Ne zamudite torej te prilike in sigurno prijavite udeležbo! Če niste slučajno prejeli prijavnice, jo zahtevajte od razstavnega odbora.

Vse informacije glede razstave daje edino le pisarna razstavnega odbora v Mariboru, Grajski trg 1, telefon interurban štev. 325. Tja se naj obračajo vsi interesenti bodisi pismeno, ustmeno ali telefonično. Za dopise, naslovljene na druge osebe ne prevzame odbor nobene odgovornosti.

g **Nova sekcija za trasiranje železnic.** Prometni minister je podpisal akt, na čigar podlagi se ustanovi v najkrajšem času sekcija za trasiranje železniških prog na Hrvatskem in v Sloveniji. Sekcija bo imela svoj sedež v Ljubljani. Za načelnika sekcije je imenovan strokovnjak inž. Dragoljub Dimitrijević. Sekcija ima nalogo, da nadaljuje lani prekinjeno delo drž. trasiranja Klodič-Hrovat-Kavčičeve skupne proge, t. j. istočasne železniške zveze Kočevja in Črnomlja preko Lukovdola s postoječo progo Zagreb—Sušak (med Vrbovskim in Srbskimi Moravicami). Kolikor nam je znano, se bo med drugim iztrasirala tudi Bakar postaja—Bakar zaliv, Rogatec—Krapina—Golubovac, Krapina—Varaždin.

g **Letošnja produkcija tobaka** bo po dosedanjih poročilih za 10 odstotkov večja od prejšnjih, ker se je javilo precej novih pridelovalcev.

g **Carinjenje blaga**, ki prihaja z Reke, se vrši po minimalni carinski tarifi.

g **Nova določila za brzojavno službo.** Poštno ministrstvo sestavlja naredbo, ki bo unificirala vsa dosedanja določila o brzojavnem in telefonskem prometu.

Kako se razširjajo nalezljive bolezni

Nalezljive bolezni so bolezni, ki jih povzročajo neka neznansko drobna bitja (mikroorganizmi), katere zovemo bakterije ali klice. To klice so najenostavnejša bitja, bodisi živalske ali rastlinske narave, kajti obstojajo iz ene same stanice. Nekatere nalezljive bolezni pa so povzročene tudi od nekaterih bolj razvitih parasitov. Vsi ti razni okužujoči organizmi imajo isto nagnjenost, da se radi zajedavajo v nekatere organe, tkanine ali dele telesa in tu poskušajo povzročiti one poškodbe in one simptome, ki so značilni za to ali ono nalezljivo bolezen. Ti organizmi, dasi sorodni, so razne vrste in vsaka vrsta popovzročuje svojo posebno bolezen. Da morejo okužiti drugo osebo, morajo ti organizmi zapustiti telo prvega okuženca. Na sploh se to godi s tem, da telo izganja del klic, ki so v njem, potom raznih svojih izločkov in izmečkov ali pa neki insekt služi kot prenašalec teh klic od telesa do telesa. Vsi ti organizmi, ako živijo izven teles, ostajajo nekaj časa živi — nekateri več, nekateri manj časa. Prodirajo pa v telo svojih novih žrtev na raznovrstne načine in se bolezen tako razpasuje. Ni pa rečeno, da mora vsakdo zboleti, v čigar telesu so se klice nastanile. Pri marsikaterih osebah, v katere so prodrli povzročitelji nekaterih nalezljivih bolezni, se utegnejo pojaviti le jako lahke posledice ali sploh nikake posledice tega okuženja; vendarle klice so v njih in ko jih izločijo, utegnejo okužiti druge osebe. Druge osebe, ki so popolnoma ozdravele od kake nalezljive bolezni, utegnejo še vedno pogostiti klice v svojem telesu in jih izločevati. Te osebe utegnejo biti nevarne za zdravje drugih. Take osebe imenujemo prenašalce bolezni.

Imamo celo skupino bolezni, pri katerih je značilno to, da se okužujoče klice nahajajo v izločkih ust, nosu in grla. Imamo polno dokazov za to, da spadajo v to skupino običajni nahod, osepnice, oslovski kašelj, mumpsi (oteklost priušesne slinavke), davica influenca pljučnica meningitis in jetika. Večina izmed teh bolezni prevladuje v večjem obsegu pozimi in zlasti rada napada mlade osebe. V to skupino spadajo zlasti one bolezni, ki so znane kot detinske bolezni, kakor na primer, osepnice, škrlatica, davica, oslovski kašelj in mumpsi. Značilni so izbruhi teh bolezni v šolah in tudi v vojašnicah med mladimi rekruti, kar dokazuje, da ozki stiki pospešujejo razpasovanje nalezljivih bolezni.

Otroci, kakor vsi znamo, so radi nagnjeni k raznim navadam, ki olajšujejo prenašanje izločkov nosu, ust in grla od enega do drugega. Slaščice in sadje se dostikrat selijo iz enih ust v druga, roke, kozarci in drugi predmeti onesnažujejo se s temi izločki. Klice se tako prenašajo. Brisače in čaše za splošno rabo, krožniki, ki niso bili dobro pomiti z vrelo vodo, in druge take zle navade tvorijo isto nevarnost za otroke in za odrasle. Umljivo je tudi, kaka nevarnost tiči v nemarnem pljuvanju in kašljanju. Oseba, čije roke so onesnažene s temi izločki in ki ima opravljati z mlekom, hrano ali pijačo, utegne prenašati klice na te predmete in tako naglo razširjati bolezen med druge.

Pri mnogih izmed teh bolezni je mogoče okužiti druge potom onih jako drobnih kapljic, visečih v zraku, ki jih je bolnik izkihal ali izkašljal. Večinoma te bolezni niso tako razširjene poleti in v gorkih podnebjih.

Druga skupina nalezljivih bolezni se večinoma razširja potom izmečkov iz črevesa. V to skupino spadajo legar, nekatere črevesne bolezni pri detetih, razne oblike griže in kolera. Te bolezni bolj prevladujejo poleti in v gorkih podnebjih.

REMINGTON

Mod. 12.

Brezslišni ameriški pisalni stroj.

FRANC BAR, PISALNI STROJI LJUBLJANA

CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spadajočih potrebščin.

Druga skupina nalezljivih bolezni se večinoma razširja potom izmečkov iz črevesa. V to skupino spadajo legar, nekatere črevesne bolezni pri detetih, razne oblike griže in kolera. Te bolezni bolj prevladujejo poleti in v gorkih krajih. Splošno rečeno, gorko in vlažno vreme olajšuje obstanek, pomnoževanje in razširjanje klic, nahajajočih se izven človeškega telesa.

Muhe in drugi insekti, ki imajo pristop k izmečkom, prenašajo klice v vodo, mleko in druga jedila, ako jih ne obvarujemo pred dotiko teh insektov. V modernem času smo velikansko napredovali v boju proti takim boleznim s tem, da so občine poskrbele za primerne vodovode in zalogo čiste vode in za primeren sistem odvodnih kanalov za odpravljanje človeških izmečkov. Resna prizadevanja, da se iztrebijo muhe in drugi insekti, so tudi prispevala k znižanju nevarnosti.

Značilno za to skupino nalezljivih bolezni je prisotnost zdravih prenašalcev bolezni. Osebe, ki ne kažejo nikakega znaka bolezni, pogoščajo za nekaj časa klice bolezni v svojem telesu ali, dasi sami ne zbolijo, utegnejo okužiti druge. V slučaju legarja zdrava oseba utegne biti prenašalec legarjevih klic za leta in leta. Take osebe so zlasti nevarne, ako delajo v mlekarnah, kuhinjah, gostilnah in enakih poklicih.

Tretja skupina nalezljivih bolezni se razpasuje potom pika nekaterih insektov. Zlasti važne so bolezni, ki jih razširjajo nekateri komarji. Malarija in rumena mrzlica so bolezni, ki jih razširja komar. Oni komar, ki povzročuje malarijo, se zareja v lužah, jezercih in malih potokih; komar pa, ki provzročuje rumeno mrzlico se zareja v vodnjakih in raznih vodnih posodah okolo hiše. Ti komarji prenašajo bolezenske plice od vode do bolnika in narobe. Iz tega sledi, da najuspešnejša borba proti tem boleznim obstoja v tem, da se uničijo edini prenašalci — komarji prenašajo bolezenske kolice od vode Tam, kjer je komarjev, je radi tega dobro, da se omrežijo okna in vrata, zlasti tedaj ako je bolnik v hiši, kajti komar utegne prenašati klice od bolnika k drugim.

To, kar smo povedali, ne zapopada vseh načinov, po katerih se nalezljive bolezni razširjajo, ampak zadostuje, da pojmimo kake važnosti so nekatere okolščine v svrho njihove preprečitve. Te okolščine so osebna snažnost, zlasti kar se tiče rok; pažnja, da se jed in pijača ne onesnaži po izločkih in izmečkih telesa; potreba umivanja krožnikov in vseh kuhinjskih posod z vrelo vodo; nevarnost čaš in brisač za splošno rabo; nevarnost nemarnega pljuvanja in kašljanja in nevarnost nekaterih insektov, kot sta muha in komar. Kar smo navedli, pokazuje tudi, kake važnosti je primerna zaloga pitne vode in snažna zaloga mleka, kakor tudi pravilen sistem odvodnih kanalov za odtakanje človeških izmečkov, tako da ne morejo okužiti jedi in pijače.

Nove knjige

E. L. Bulwer: Poslednji dnevi Pompejev I. del. Splošna knjižnica št. 24. v Ljubljani 1924. Natisnila in založila »Zvezna tiskarna in knjigarna«, broš. Din 30, vez. Din 36. Roman »Poslednji dnevi Pompejev« štejemo med najboljša Bulwerjeva dela. Dejanje se vrši v prvem stoletju po Kristusu. Bulwer nam mojstrsko pričara pred oči tedanje dobe in človek skoro pozabi, da bere samo roman, tako žive so vse te krasne in pestre slike. Življenje in stremljenje daljnih dob se vrača k nam in v vsej svoji resničnosti, pestrosti in zanimivosti vzvalovi pred nami. Tu vidimo vse tedanje razkošje, bogato brezbrižnost premožnih slojev, podkupljivost raznih funkcijonarjev, zvito sleparstvo, svečeništvo, veselo vedrost mladega sveta in vmes borenje in trpljenje dveh mladih bitij, ki ju usoda preganja in biča, dokler ju slednjič ne združi. Zlasti lepa pa je postava slepe deklice, sužnje Nidije, ki spremlja razvoj dejanja od začetka do konca kot nekako nadzemsko zvišeno bitje. Sedaj je izšel tega krasnega romana samo prvi del, drugi pa sledi v najkrajšem času. Opremljen bo z obširnimi pojasnili, da bo branje omogočeno tudi najpreprostejšemu bralcu. Z romanom »Poslednji dnevi Pompejev« bo gotovo ustreženo vsemu našemu občinstvu.

Kakor drugi zvezki »Splošne knjižnice« je tudi ta dostojno opremljen. Debela knjiga je po izredno nizki ceni. — Knjiga se naroči v »Zvezni tiskarni in knjigarni« in po vseh drugih večjih knjigarnah.

Nov vozni red na železnicah in poštne zveze

S 1. junijem je stopil na železnicah nov vozni red v veljavo. Sočasno so se izvršile tudi pri poštnem prevozu po železnicah in pri pocestnih spojih večje in manjše izpremembe.

Večje izpremembe so se zgodile samo pri pocestnih vožnjah, ki so v zvezi z vlaki na progah **Ljubljana-Karlovac, Ljubljana-Kočevje in Zidani most-Zagreb.**

Poštna vožnja **Stična-Žužemberk** mora odhajati iz Stične ob 7.40 in prihajati v Žužemberk ob 10.50; vračati pa se mora ob 15.30 in prihajati v Stično ob 18.40.

Poštna vožnja **Toplice-Straža** mora odhajati iz Toplic ob 8.25, vračati pa se mora iz Straže ob 19.15 in prihajati v Toplice ob 10.

Poštna vožnja **Vinica-Črnomelj** mora odhajati iz Vinice ob 6.30 in prihajati v Črnomelj ob 8.55, vračati pa se mora iz Črnomlja ob 12. in prihajati v Vinico ob 14.25.

Poštna vožnja **Stari trg-Črnomelj** mora odhajati iz Starega trga ob 6. in prihajati v Črnomelj ob 9., iz Črnomlja mora odhajati ob 12. in prihajati v Stari trg ob 15.30.

Poštna vožnja **Ribnica-Dolenja vas** mora odhajati iz Ribnice ob 9.30 in se vračati v Ribnico ob 11.40.

Poštna vožnja **Sodražica-Ribnica** mora odhajati iz Sodražice ob 6.30 in prihajati v Ribnico ob 7.40, odhajati pa mora iz Ribnice ob 9.30 in prihajati v Sodražico ob 10.40.

Poštna vožnja v **Loški potok** mora odhajati iz Sodražice ob 12.

Avtomobilna poštna vožnja **Novo mesto-Brežice** mora odhajati iz Novega mesta ob 12.15 po prihodu vlakov 1013 (prihod iz Ljubljane ob 13.05) in 1016 (prihod iz Karlovca ob 12.10) in mora prihajati v Brežice ob 15., da dobi zvezo z vlakom 619, ki odhaja ob 15.23 iz Brežic proti Zagrebu.

Poštna zveza **Rajhenburg-Koprivnica** mora odhajati iz Rajhenburga ob 9.30 in prihajati v Koprivnico ob 11. vožnja Kozje-Koprivnica mora odhajati iz Kozjega ob 9. in prihajati v Koprivnico ob 10,40, iz Koprivnice pa se mora vračati ob 12. in prihajati v Kozje ob 13.40.

Pošti Brežice in Krško morata vzdrževati vožnje na postajo k vlaku 611 (ob 5.30, oziroma 5.50), k ambulanci Maribor-Zagreb 29 in Zagreb-Maribor 29. Zvezo z amb. Brod-Ljubljana 91 vzdržujeta s slom. Brežice pošiljajo sla k amb. Maribor-Zagreb 29 na postaji; prav tako ostaja na postaji po amb. Zagreb- Maribor 29 do amb. Ljubljana-Beograd 3.

Na progah **Rečica na Paki-Gornji grad** in **Mozirje-Solčava** se prične s 1. junijem t. l. avtomobilna vožnja.

Avto odhaja iz Gornjega grada ob 3.30 in prihaja v Rečico ob 5.15. Iz Rečice se vrača ob 9. in prihaja v Mozirje ob 9.25. Iz Mozirja odhaja ob 15.35 na Rečico na Paki, kamor prihaja ob 16. Iz Rečice odhaja ob 16.30 in prihaja v Gornji grad ob 18.15.

Avto Mozirje-Solčava odhaja iz Mozirja ob 9.40 in prihaja v Solčavo ob 12.20. Iz Solčave odhaja ob 12.40 in prihaja v Mozirje ob 15.20.

Dr. Joža Ravnik,
odvetnik v Beogradu,
je preselil svojo pisarno v **Kosovsko ulico 22.**

Kje je največ groma in bliska v Ameriki.

V zmislu dvajsetletnih zapiskov ameriškega vremenskega urada ima San Francisco najmanj gromskih neviht izmed vseh naseljenih krajev v Zedinjenih državah. Od leta 1904 do vštevši 1923 je bilo tam le 31 takih viharjev.

Kraj, ki ima največ gromskih viharjev, je Tampa v Floridi; v istem razdobju jih je bilo tam 1883. Drugi kraj, kjer so prebivalci precej navajeni na grom in blisk, je Santa Fe v New Mexico, kjer je bilo v 20. letih 1456 gromovin.

Izkazalo se je, da je tekom leta dni največ neviht v spodnji Mississippi dolini in ob južnem zalivu, kjer jih je povprečno po 50 na leto. Na to prihaja New Mexico na vrsto. V vzhodni polovici Zedinjenih držav letno število gromskih viharjev postopoma pojenja proti severu. V navedeni dvajsetletni dobi je Charleston, S. C., imel 1174 neviht, Washington 792, New York 612, Boston 377 in Halifax 100.

Neviht je manj ob morju in več, čim dalje bolj v notranjosti dežele. Na primer, Syracuse, N. Y., ki leži približno na isti širini kot Boston, je imel v teh dveh desetletjih 676 neviht, torej skoraj dvakrat toliko, dočim jih je imel Cleveland 757, Chicago 813 in St. Louis 1000. Duluth, ki leži precej na severu in ga hladi voda jezera Superior, ima razmeroma malo gromskih neviht, 589 v 20. letih.

* **Umor barcelonskega rablja.** Te dni je bil v Barceloni umorjen tamošnji rabelj z dvajsetimi revolverskimi streli. Ostali španski rablji so na to nemudoma vložili prošnjo za povišanje plače.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.
Urednik: Ivan Podržaj.
Odg. urednik: Ivo Kisovec.
Tiska »Zvezna tiskarna«.

SPLOŠNA KNJIŽNICA

		Broš.	Vez.
Št. 1.	I. Albreht: **Ranjena gruda,** izvirna povest, 104 str. . .	Din 12·—	Din 17·—
„ 2.	Rado Murnik: **Na Bledu,** izvirna povest, 181 str. . . .	„ 16·—	„ 22·—
„ 3.	I. Rozman: **Testament,** ljudska drama v 4 dej., 105 str.	„ 12·—	„ 17·—
„ 4.	Cvetko Golar: **Poletno klasje,** izbrane pesmi, 184 str.	„ 20·—	„ 26·—
„ 5.	Fran Milčinski: **Gospod Fridolin Žolna in njegova družina,** veselomodre črtice I., 72 str.	„ 8·—	„ 13·—
„ 6.	L. Novák: **Ljubosumnost,** veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fr. Bradač, 45 str.	„ 6·—	„ 11·—
„ 7.	**Andersenove pripovedke.** Za slovensko mladino priredila Utva, 111 str	„ 12·—	„ 17·—
„ 8.	E. Gaboriau: **Akt štev. 113,** roman, poslov. E. V., 536 str.	„ 22·—	„ 28·—
„ 9.	Dr. Fr. Veber: **Problemi sodobne filozofije,** 347 str.	„ 24·—	„ 30·—
„ 10.	I. Albreht: **Andrej Ternouc,** relijefna karikatura, 55 str.	„ 6·—	„ 11·—
„ 11.	Pavel Golia: **Peterčkove poslednje sanje,** božična povest v 4 slikah, 84 str.	„ 12·—	„ 17·—
„ 12.	Fran Milčinski: **Mogočni prstan,** narodna pravljica v 4 dejanjih, 91 str.	„ 12·—	„ 17·—
„ 13.	V. M. Garšin: **Nadežda Nikolajevna,** roman, poslovenil U. Zun, 112 str.	„ 10·—	„ 15·—
„ 14.	Dr. Karl Engliš: **Denar,** narodno-gospodarski spis, poslovenil dr. Albin Ogris, 236 str.	„ 26·—	„ 32·—
„ 15.	Edmond in Jules de Goncourt: **Renée Mauperin,** roman, prevel P. V. B., 239 str.	„ 15·—	„ 21·—
„ 16.	Janko Samec: **Življenje,** pesmi, 112 str.	„ 15·—	„ 20·—
„ 17.	Prosper Mérimée: **Verne duše v vicah,** povest, prevel Mirko Pretnar, 80 str.	„ 9·—	„ 14·—
„ 18.	Jaroslav Vrhlicky: **Oporoka lukovškega grajščaka,** veseloigra v 1 dejanju, poslovenil dr. Fran Bradač, 47 str.	„ 6·—	„ 11·—
„ 19.	Gerhart Hauptmann: **Potopljeni zvon,** dramatska bajka v 5 dejanjih, poslovenil Anton Funtek, 124 str.	„ 16·—	„ 22·—
„ 20.	Jul. Zeyer: **Gompači in Komurasaki,** japonski roman, iz češčine prevel dr. Fran Bradač, 154 str.	„ 14·—	„ 20·—
„ 21.	Frid. Žolna: **Dvanajst kratkočasnih zgodbic,** II., 73 str.	„ 8·—	„ 13·—
„ 22.	L. N. Tolstoj: **Kreutzerjeva sonata,** roman, poslovenil Fr. Pogačnik	„ 14·—	„ 20·—
„ 23.	Sophokles: **Antigone,** žalna igra, posl. C. Golar, 60 str.	„ 9·—	„ 14·—
„ 24.	E. L. Bulwer: **Poslednji dnevi Pompejev,** I. del . . .	„ 30·—	„ 36·—
„ 25.	E. L. Bulwer: **Poslednji dnevi Pompejev,** II. del (v tisku)		
„ 26.	L. Andrejev: **Črne maske,** drama, poslov. Jos. Vidmar, 82 str.	„ 12·—	„ 17·—
„ 27.	Fran Erjavec: **Brezposelnost in problemi skrbstva za brezposelne,** 80 str	„ 12·—	„ 17·—

Znanstvena zbirka (veliki 8° format)

Št. 1.	Dr. L. Cermelj: **Boškovićev nauk o materiji -- prostoru -- času v luči relativnostne teorije,** 52 str.	„ 16·—	„ 23·—

Za vsak zvezek je računati po Din —·80 poštnine in odpravnine.

Naročila sprejema **Zvezna knjigarna v Ljubljani, Marijin trg 8.**

Najcenejše nove in rabljene
pisalne stroje
v specijalni mehanični delavnici za popravo pisalnih računskih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.
Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6./I.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Brzo-brzo
na vlak v CELJE
v veletrgovino
R. Stermecki
kjer kupite letos
sukno za moške in volneno za ženske obleke, belo, pisano in rujavo platno, kakor tudi vso drugo manufakturno robo po čudovito nizkih cenah v **veletrgovini R. Stermecki, Celje.**

Trgovci engros - cene. — Cenik zastonj!

Prvorazredni moderni brzopisalni stroj
Stoewer - Record
Vrhunec finomehanike! Zastopstvo:
Lud. Baraga,
Ljub ljaa, Šeleburgo va ul. 6/I.